

**CIEĽOVÉ POŽIADAVKY
NA VEDOMOSTI A ZRUČNOSTI MATURANTOV
Z UMENIA A KULTÚRY**

BRATISLAVA 2016

Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskum a športu Slovenskej republiky
dňa 21. 12. 2016 pod číslom 2016-25786/49974:1-10B0 s platnosťou od 1. 9. 2018

ÚVOD

Maturitná skúška z predmetu umenie a kultúra vychádza z povinného predmetu umenie a kultúra. Predmet má podľa rámcového učebného plánu dvojhodinovú dotáciu. Je v súlade so Štátnym vzdelávacím programom pre vyšší stredný stupeň vzdelávania.

CIEĽ MATURITNEJ SKÚŠKY

Predmet umenie a kultúra ako voliteľný maturitný predmet na základe schopností žiaka, v súčinnosti so získanými vedomosťami, schopnosťami a zručnosťami formuje jeho orientovanie sa v minulosti i prítomnosti hodnôt umenia a kultúry, pomáha mu pri poznávaní nástrojov na tvorbu umenia v súčasnosti, ako aj pri chápaní vyjadrovacích prostriedkov kultúry a umenia.

Žiak má vedieť vysvetliť základné pojmy súvisiace s umením a kultúrou, uvádzať príklady aby dokázal, že danej problematike rozumie. Usmerňuje ho, spolu s osobnosťou učiteľa, vytvoriť si vzťah k vlastnej kultúrnej identite i k iným kultúram a rozvíjať schopnosť kritického posudzovania kultúrnych procesov a vnímania umeleckého diania.

Žiak má vedieť formulovať vlastnú hodnotovú orientáciu ako aj emocionálny vzťah pri vnímaní problematiky kultúry a umenia.

Cieľom maturitnej skúšky je zistiť, ako žiak rozumie kultúrnym artefaktom a vývoju kultúry a umenia, ako sa vie orientovať v modernom svete kultúry súčasnosti, či ju dokáže porovnať v kontexte jej vývoja. Maturitná skúška má tiež ukázať, či je žiak schopný poukázať na problémy, s ktorými sa stretne v praxi a prípadne ich riešiť.

Maturant z predmetu umenie a kultúra bude pripravený aj na ďalšie, vyššie štúdium v humanitnej oblasti. Jeho vedomosti, zručnosti vychádzajú z učebných osnov a štandardov. Žiak absolvuje voliteľný výberový seminár k danému predmetu.

OBSAH MATURITNEJ SKÚŠKY

Cieľové požiadavky vymedzujú, ktoré vedomosti, schopnosti a zručnosti by mali žiaci štúdiom predmetu získať, aby ich vedeli preukázať na maturitnej skúške.

Celkovo obsahujú 11 tematických okruhov:

1. KULTÚRA
2. VRSTVY KULTÚRY
3. KULTÚRA TELA
4. MÓDA
5. REKLAMA
6. MASMÉDIÁ
7. UMENIE
8. ANALÝZA A INTERPRETÁCIA UMELECKÉHO DIELA
9. PREVÁDZKA V KULTÚRE A TRH S UMENÍM
10. VEDA
11. KOMUNIKÁCIA

Každé maturitné zadanie obsahuje tri časti (otázky):

Overenie **kompetencií** v komplexnom využívaní poznatkov, schopností samostatne riešiť problémy a navrhovať riešenia nových situácií. Táto časť maturitného zadania používa formulácie: navrhnete, obhajujete, zostavte, kombinujte, vytvorte, vyriešte, prispôbte a pod.

Overenie **aplikačných zručností**, teda nakoľko je žiak schopný uplatniť poznatky pri riešení konkrétnych úloh zo života. Táto časť maturitného zadania používa formulácie: ilustrujte, aplikujte, zdôvodnite, modifikujte, odhadnite, vyhodnoťte, odvoďte a pod.

Overenie **vedomostí** (kognitívne schopnosti, pamäťové schopnosti, porozumenie problematike, triedenie poznatkov). Táto časť maturitného zadania používa formulácie: definujte, porovnajte, vymenujte, vysvetlite, usporiadajte, určite, analyzujte, klasifikujte, priraďte, zoradte a pod.

1. téma: KULTÚRA

Žiak rozumie kultúre na úrovni politického, právneho a ekonomického systému. Rozumie napríklad pojmom ako kultúrne povedomie, kultúrny okruh, kultúrne dedičstvo, národná kultúra, multikulturalizmus, ľudová kultúra, kultúrna pamiatka, kultúrny konflikt, kultúrna zmena, kultúrny relativizmus, kultúrny šok, akulturácia, enkulturácia, tradícia, adaptácia, asimilácia, diskriminácia (pozitívna a negatívna), emigrácia, imigrácia, etnocentrizmus, globalizácia, majorita, minorita, xenofóbia, identita, rasa, národ, etnikum.

Žiak vie pomenovať kultúru ako civilizáciu – kultúra starovekého Ríma, kultúru ako svetonázor, kultúru ako súbor hodnôt, noriem a artefaktov a kultúru ako model pre ustálené činnosti a ich produkty.

Žiak vie vysvetliť a zdôvodniť význam svetového kultúrneho dedičstva a porovnať rozdielne kultúrne pamiatky, artefakty, piesne alebo ľudové zvyky vo svetovom, európskom a regionálnom kontexte s dôrazom napríklad na súčasnú literatúru, výtvarné umenie, hudbu, architektúru, dizajn, divadlo, film, kultúru.

Žiak vie porovnať a vysvetliť význam rozdielnych kultúrnych pamiatok, artefaktov, piesní alebo ľudových zvykov.

Žiak vie posúdiť miesto náboženstva a cirkví v rámci kultúry, ich vplyv na kultúrny, ideový a ekonomický rast, stagnáciu ľudskej civilizácie a krajín v minulosti a v súčasnosti ako aj význam poznávania svetových náboženstiev a ich vplyv na minulosť a súčasnosť.

Žiak vie porovnať poznávanie náboženské, umelecké a vedecké.

2. téma: VRSTVY KULTÚRY

Žiak vie vysvetliť, čo je to vysoká, populárna, masová a nízka kultúra; každodenná kultúra, alternatívna kultúra, kontrakultúra, dominantná kultúra, marginálna kultúra, stredný prúd; poklesnuté formy umenia; konvencia a experiment; subkultúry (zvyky, rituály, tradície, produkty), recyklácia v materiálnom a kultúrnom zmysle.

Žiak vie analyzovať kultúrne predmety (úžitková, estetická a znaková funkcia), dizajn výrobkov, architektúra, junk art-umenie odpadu, publikum-masa videoclip, reklamný šot, dokument, projection mapping.

Žiak vie porovnať ponímanie kultúry pre vysokú vrstvu a nízku vrstvu v minulosti so súčasným chápaním masovej a bulvárnej kultúry s vysokou kultúrou; vážnu a populárnu hudbu, gýč s umeleckým dielom, tvorivé umenie so stredným prúdom, konvenciu s experimentom.

Žiak vie porovnať/interpretovať kultúrne súvislosti na konkrétnych predmetoch – staré/nové, zastarané/moderné, módné/vkusné/nevkusné, retro/ inovatívne; produkty masovej kultúry a vyššieho umenia; médiá, mediálne formáty; v rámci populárnej kultúry – idol, vzor, normu, model, celebrity; športové hviezdy verzus umelecké a morálne authority.

Žiak vie vysvetliť na vybranom predmete úžitkovú, estetickú a znakovú funkciu, vybrané produkty masovej kultúry; mediálne formáty, gýč, brak, kópiu, falzifikát umenia v umení a v médiách; vkus a gýč.

Žiak vie na príkladoch poukázať na kritériá vysokej a nízkej kultúry, stredného prúdu a tvorivého umenia, konvenčného a experimentálneho umenia.

3. téma: KULTÚRA TELA

Žiak vie vysvetliť obsah pojmu kultúra tela, resp. vymenovať okruh problémov, ktoré zahŕňa.

Žiak rozumie pojmu kalokagatia, ideál krásy, kult tela, tanec, šport, body art, primárne a sekundárne potreby človeka.

Žiak vie porovnať na vybraných ukážkach rôzne koncepcie v postoji k ľudskému telu v minulosti a súčasnosti, v rôznych kultúrach a obdobiach (pravek, antické sochárstvo, stredovek, renesančné a barokové umenie a ich kult tela (napr. aj vo vzťahu k zdôrazňovaniu sexuality); ideál krásy v rôznych kultúrach a obdobiach.

Žiak vie chronologicky zoradiť rôzne kultúry a obdobia, pravek, antické sochárstvo, stredovek, renesančné a barokové umenie a ich kult tela.

Žiak vie porovnať zdravý a nezdravý životný štýl.

Žiak vie vysvetliť kult tela v športe.

Žiak vie porovnať prezentáciu športovcov a športových udalostí v médiách s prezentáciou tela v umení, reklame a v súťažiach krásy.

Žiak vie vysvetliť kultúrny kontext na ľubovoľnej športovej udalosti, módskej prehliadke, tanečnom predstavení a spoločenskej udalosti.

4. téma: MÓDA

Žiak vie posúdiť miesto módy v rámci kultúry.

Žiak vie vysvetliť, čo je to móda a jej funkcie (praktická, estetická, erotická, identifikačná, diferenciacná atď.).

Žiak vie porovnať odevný dizajn a jeho vyjadrovacie a výrazové prostriedky, súčasné a minulé štýly a trendy odievania.

Žiak vie pomenovať seba propagáciu, individualitu, seba vyjadrenie; doplnky a úpravy tela ako formu komunikácie, funkcie módy, globalizáciu a národné prvky v móde (vplyv ľudovej kultúry.).

Žiak vie vysvetliť na príklade globalizácie v móde, módu a subkultúry, funkcie odevu (praktická, estetická, erotická, sociointegračná, sociodiferenciacná, reprezentatívna, sviatočná, náboženská, symbolická ...), odev ako formu neverbálnej komunikácie.

Žiak vie zhodnotiť a porovnať úlohu experimentálnych trendov v módnych časopisoch, televízii, na prehliadkach, v televíznej show.

Žiak vie diferencovať medzi rozdielnymi prejavmi odevného alebo telového dizajnu v súvislosti s rôznymi spoločenskými príležitosťami.

5. téma: REKLAMA

Žiak vie posúdiť miesto reklamy v rámci kultúry.

Žiak vie pomenovať reklamu a jej ciele ekonomické, mocenské, náboženské, vzdelávacie, zábavné a informačné.

Žiak vie poukázať na pôsobenie reklamy na rôzne cieľové skupiny.

Žiak vie vymenovať a vysvetliť možnosti osobnej reklamy a jej možnosti na sociálnych sieťach, webe, portfóliu, v reklamnej kampani.

Žiak vie analyzovať kultúru ako tovar, pozitíva a negatíva prepožičania verejnoprávnych inštitúcií na reklamu tovaru a reklamu kultúry.

Žiak vie porovnať možnosti osobnej reklamy s firemnou a štátnou, reklamnú kampaň kultúrneho produktu a predvolebnú kampaň, rozdiely v reklame minulosti a súčasnosti.

Žiak vie zdôvodniť na konkrétnom príklade využitie umenia v reklame, využívanie známych osobností v reklame, využívanie umeleckých diel v reklame (hudba, výtvarné umenie, tanec atď.).

Žiak vie vyhodnotiť vybranú reklamu alebo reklamnú kampaň z hľadiska obsahu a estetickej stránky.

6. téma: MASMÉDIÁ

Žiak vie posúdiť miesto a význam masmédií v kultúre.

Žiak vie charakterizovať masmédiá (druhy, povaha, funkcie), nové médiá v súčasnom umení (vizuálne umenie, hudba), sociálne médiá – kultúra, etika, správanie sa a komunikácia v prostredí, digitálne, interaktívne, hypertextuálne koncepcie.

Žiak vie porovnať rôzne elektronické médiá, ich funkcie, elektronické so sociálnymi médiami, klasické elektronické médiá s modernými možnosťami počítačov, analógové a digitálne médiá, softvérové umenia a počítačové hry.

Žiak vie vysvetliť pojmy ako populárna kultúra, masová kultúra, masmédiá, mediálne formáty (telenovela, estráda, show, seriály atď.), idol, celebrita.

Žiak vie vysvetliť na konkrétnom príklade, čo je to umenie elektronických médií (multimédiá, softvérové umenie, hry), digitálne umenie, virtuálne siete a simulácie.

Žiak vie posúdiť vplyv internetu a iných sociálnych médií na vývoj kultúry a artefaktov.

Žiak vie vysvetliť na príklade psychologický efekt masmédií na vnímateľov podľa vekových kategórií, ich pôsobenie na individuálneho vnímateľa v rôznych podmienkach.

Žiak vie vysvetliť na príklade pozitíva a negatíva ovplyvňovania kultúry a umenia masmédiami a vplyv digitalizácie na socio-kultúrny priestor a „stratu autora“.

Žiak vie verbálne vytvoriť vlastný umelecký/vzdelávací projekt/aktivity v prostredí elektronických médií, návrh mediálneho produktu (blog, webová stránka, noviny, scenár alebo prezentáciu).

7. téma: UMENIE

Žiak vie posúdiť, aké miesto má umenie v rámci kultúry.

Žiak vie na príklade vysvetliť, čo je umenie, umelecký druh, sloh, smer, štýl, obsah a formu umeleckého diela, funkcie umeleckého diela, funkcie umenia (estetická, náboženská, praktická, oslavná, politická, reprezentatívnu, psychologická, didaktická, magická, obradná atď.).

Žiak vie vymenovať a charakterizovať umelecké slohy v ich časovej následnosti.

Žiak vie porovnať formu, obsah, význam a aktuálnosť vybraných umeleckých diel rôznych druhov a žánrov v histórii a súčasnosti.

Žiak vie uviesť príklady v jednotlivých umeleckých slohoch v dejinách umenia – napr. románsky, gotický, renesančný, barokový, rokokový, klasicistický alebo romantický, realistický, impresionistický.

Žiak vie poukázať na príklade na paralely umenia a iných oblastí kultúrnej tvorby (napr. náboženstvo, veda, šport, hra atď.).

Žiak vie porovnať hodnotu a funkciu originálu s hodnotou a funkciou reprodukcie, kópie, falzifikátu, plagiátu, gýča, braku.

Žiak vie vysvetliť na príklade vplyv umenia na rôznorodé sociálne cieľové skupiny, úlohu umeleckej kritiky, vplyv technológií na funkciu a hodnotu umeleckého diela.

Žiak vie vysvetliť klasifikáciu umenia, výtvarné umenie, hudbu, literatúru, tanec, syntetické umenie (film, divadlo), umenie pre umenie (l'art pour l'art), funkcie umeleckého diela.

Žiak vie porovnať umelecké stratégie na princípe privlastnenia-apropriácie iného umeleckého diela, konceptu alebo myšlienky, zasadené do iných súvislostí v novom diele.

Žiak vie priradiť umelecké dielo k umeleckému druhu, k umeleckému smeru, autorovi.

Žiak vie rozlíšiť kombináciu umeleckých druhov v syntetických umeniach.

Žiak vie vysvetliť na príklade vplyv náboženstva na umenie v minulosti a súčasnosti.

Žiak dokáže vyjadriť svoj názor na repatriáciu vybraných umeleckých diel.

8. téma: ANALÝZA A INTERPRETÁCIA UMELECKÉHO DIELA

Žiak vie posúdiť, kde zaradiť umelecké dielo v rámci kultúry a priradiť funkcie k vybraným umeleckým dielam.

Žiak vie vysvetliť obsah a formu umeleckého diela, tvorbu, recepciu, percepciu, symbol, ikonu, workshop, diskusiu, happening, podujatia (výstava, koncert, show, festival, klubová akcia).

Žiak vie špecifikovať a porovnať výrazové a vyjadrovacie prostriedky v literatúre (alegória, anafora, paralela, metafora atď.), vo výtvarnom umení (formát, kompozícia, priestor, uhol pohľadu, farba atď.), v hudbe (melódia, harmónia, rytmus, dynamika atď.), v pohybovom umení (tempo, trvanie, kontrast, smer atď.), príp. vo filme, v divadle.

Žiak vie vysvetliť, v čom spočíva interpretácia umeleckého diela (popi, analýza, interpretácia, rozumie vzťah obsahových a formálnych zložiek).

Žiak vie verbálne a umelecky interpretovať vybrané umelecké dielo alebo artefakt – parafráza, posun, ozvláštnenie, persifláž a pod.

Žiak vie opísať vlastný estetický zážitok z vnímania vybraných umeleckých diel a artefaktov.

9. téma: PREVÁDZKA V KULTÚRE A TRH S UMENÍM

Žiak vie posúdiť, kde zaradiť trh s umením v rámci kultúry.

Žiak vie vymenovať kultúrne a umelecké inštitúcie, formy prezentácie umenia (galérie, múzeá, výstavy, veľtrhy, festivaly, aukcie, koncerty, predstavenia).

Žiak vie porovnať úlohu rôznych kultúrnych a umeleckých inštitúcií, reklamu a marketing, prezentáciu v rôznych médiách (odborné časopisy, publikácie, show, happening, workshop, diskusia, kampaň) ako formy prezentácie umenia.

Žiak vie vysvetliť na príklade trh s umením a jeho možnosti a obmedzenia v rôznych druhoch umenia a kultúry v minulosti a dnes – reklama, marketing umenia, aukcia, objednávka diela, mecenášstvo, sponzorstvo.

Žiak vie nájsť rozdiely medzi ekonomickým zhodnotením a kultúrnym významom diela masovej produkcie a experimentálneho umenia.

Žiak vie vysvetliť na vybranom umeleckom diele alebo artefakte, podiel umeleckého trhu, umeleckej kritiky a konzumnosti spoločnosti na jeho úspechu, respektíve neúspechu u publika.

10. téma: VEDA

Žiak vie posúdiť miesto vedy v rámci kultúry.

Žiak vie vysvetliť, čo je to veda a porovnať ju s náboženstvom a umením.

Žiak vie uviesť príklad prepojenia umenia s vedou.

Žiak vie nájsť rozdiely medzi formálnymi (abstraktnými) vedami a reálnymi (empirickými) vedami.

Žiak vie vysvetliť na príklade z oblasti humanitných, prírodných a interdisciplinárnych vied, v čom sa diametrálne odlišujú a v čom sú si podobné, prípadne, v čom majú spoločný prienik.

Žiak vie špecifikovať Nobelovu cenu, Fieldsovu medailu, apod., uviesť na príklade ocenených svetoznámych vedcov vrátane úspešných Slovákov.

Žiak vie vysvetliť na konkrétnom príklade, čo znamená objektívny, subjektívny, analýza, indukcia, dedukcia, komparácia, hypotéza.

Žiak vie porovnať vedecké, náboženské a umelecké poznávanie.

Žiak vie uviesť pozitíva a negatíva, ktoré vedecký pokrok prináša ľudskej spoločnosti, prírode, vesmír.

11. téma: KOMUNIKÁCIA

Žiak vie vysvetliť, čo je to komunikácia, jej cieľ, efekt komunikácie, komunikačná situácia, zámerná komunikácia, nezámerná komunikácia, bezprostredná komunikácia, sprostredkovaná komunikácia, verbálna komunikácia, neverbálna komunikácia, komunikačný kanál, obsah komunikácie.

Žiak pozná miesto a funkcie komunikácie v rámci kultúry a spoločnosti.

Žiak vie vysvetliť na príklade vzťah medzi komunikátorom a príjemcom, význam a dôležitosť vzájomnej komunikácie v spoločnosti, medzi národnosťami, medzi krajinami, rôznymi kultúrami, náboženstvami, ideológiami pre vzájomné poznávanie a zblížovanie sa, vzájomnú výmenu poznatkov a skúseností.

Žiak vie objasniť vplyv rastu ekonomiky, objavu moderných technológií na zmeny v spôsobe komunikácie v spoločnosti.

Žiak vie uviesť na príklade špecifickosť komunikácie v rôznych druhoch umenia, v kultúre ako aj komunikáciu medzi autorom umeleckého diela a recipientom.